

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.** "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Şelah Leha

Bir Püskülden Öte

Peraşamız Yahudiliğin önemli emirlerinden biriyle sona ermektedir: *Tsitsit*; yani Yahudiler olarak kimliğimizin ve Tora'nın emirlerini gözetme yükümlülüğümüzün sürekli bir hatırlatıcısı olarak giysilerimizin köşesine taktığımız püsküller:

A-Şem, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi:
"Bene-Yisrael'e konuş; onlara tüm nesiller boyunca giysilerinin köşelerine *tsitsit* yapmalarını söyle. Her köşedeki *tsitsite* gök mavisi bir iplik koymalıdır. Ve bu sizin *tsitsitiniz* olacak: onu göreceksiniz ve A-Şem'in tüm emirlerini hatırlayacak ve onları yerine getireceksiniz. Böylece kalbinizin ve gözlerinizin arzularınızı takip ederek yoldan çıkmayacaksınız. Bu, tüm emirlerimi hatırlayıp yerine getirmeniz ve Tanrınıza kutsal olmanız içindir."

Bamidbar 15:37-40

Bu emir o kadar merkezi bir yere sahiptir ki, Yahudi inancının üstün deklarasyonu olan Şema'nın üçüncü paragrafı haline gelmiştir. Bir keresinde öğretmenim Rabi Dr. Nahum Rabinoviç'ten aşağıdaki açıklamayı duymuştum.

Rabi Rabinoviç söze bu emrin bazı sıra dışı niteliklerine işaret ederek başlamıştı. Bir yandan Hahamlarımız *tsitsit* emrinin diğer tüm emirlerin toplamına eşit olduğunu söylemişlerdir, zira pasukta söylendiği gibi:

"Onu göreceksiniz ve A-Şem'in tüm emirlerini hatırlayacak ve onları yerine getireceksiniz." Dolayısıyla *tsitsit* temel öneme sahiptir.

Diğer yandan bu emir mutlak bir yükümlülük değildir. *Tsitsit* bağlama yükümlülüğü sadece en az dört köşeli bir giysi giyildiği zaman geçerlidir. Böylece, dört veya daha fazla köşeye sahip bir giysiyi hiç giymeyerek *tsitsit mitsvasından* tamamen kaçınmak mümkündür. Rambam şöyle yazar: "Her ne kadar kişi, *tsitsit* [emrini yerine getirmek için dört köşeli] bir giysi edinip ona sarınmak zorunda değilse de, dindar bir kişinin kendisini bu emirden muaf kılması yerinde değildir" (*Tsitsit Kanunları 3:11*). Önemli ve övgüye değer bir *mitsvadır*; ama mutlak değildir. Koşula bağlıdır: eğer böyle bir giysiniz varsa, o zaman ona *tsitsit* bağlamalısınız. Neden? *Tsitsitin* de tıpkı *tefilin* gibi kesin bir yükümlülük olması gerekmez miydi?

Olağandışı olan bir başka nokta daha vardır. Zaman içinde bu emri birbiriyle benzeşmeyen iki farklı yolla yerine getirme geleneği gelişmiştir. İlki, özellikle dua ettiğimiz sırada başka giysilerin üzerine giyilen bir *talit* (üstlük, şal) şeklindeyken, ikincisi, gün boyu üzerimizde taşıdığımız ve dış giysilerimizin altına giydiğimiz bir tür çamaşır şeklindedir (buna *talit katan* – "küçük *talit*" adı verilir).

Dahası, tek bir emri iki farklı yolla yerine getirmekle kalmaz, bu iki farklı şekil için farklı *berahalar* da söyleriz. *Talit* için “bizi emirleriyle kutsal kılan ve bize *tsitsit* [taşıyan bir giysiye] sarınmayı emreden” *berahasını* söyleriz. *Talit katan* içinse “bizi emirleriyle kutsal kılan ve bize *tsitsit mitsvası* üzerine emir veren” deriz. Acaba tek bir emir neden bu şekilde ikiye bölünmüştür?

Rabi Rabinoviç şu cevabı verdi: İki tür giysi vardır. Bunların ilki, belli bir imajı yansıtmak için giydiğimiz giysilerdir. Bir kral, bir yargıç ve bir asker, bireyi gizleyen ve onun yerine bir rolü, bir görevi, bir rütbeyi ilan eden giysiler giyer. Bu açıdan bakıldığında, giysiler, özellikle de üniformalar yanlış izlenime yol açabilir. Dilenci gibi giyinmiş bir kral, asil biri olarak tanınmayacaktır (veya en azından televizyon çağı öncesinde tanınmazdı). Kral kıyafetine bürünmüş bir dilenci ise insanların kendisini onurlandırmakta olduğunu keşfedebilir. Bir polis memuruna özgü üniformayı giymiş bir polis memuru, kendisini güvensiz ve sınırlı hiss ediyor olsa bile, beraberinde belirli bir otorite, bir güç halesi taşır. Giysiler insanı kamufle eder. Altlarındaki kişiyi gizleyen bir maske gibidirler. Belli bir izlenim yaratmak istediğimizde toplum içinde giydiğimiz giysiler böyledir.

Bir de tek başımızayken giydiğimiz, gerçekte olduğumuz kişiyi diğer her şeyden daha güçlü bir şekilde iletebilen başka giysiler vardır: stüdyosunda bulunan bir ressam, masası başındaki bir yazar, güllerin bakımını yapan bir bahçıvan. Onlar bir izlenim yaratmak amacıyla giyinmez. Aksine: oldukları kişi oldukları için giyindikleri şekilde giyinirler – vermek istedikleri izlenim için değil.

İşte, iki *tsitsit* türü, bu farklı giyim şekillerini temsil eder. Dua ile meşgul olduğumuz zaman, kalbimizde, Tanrı'nın bizden talep

ettiği yüksek standartlar açısından ne kadar değersiz olduğumuzu hissederiz. Tanrı'nın huzuruna, kendi gerçek kimliğimizden biraz daha fazlası olarak gelme ihtiyacını duyarız. Kendimizi, dua etmekte olan Yahudi halkının bu büyük simgesine, *talite* sararız. Bireysel kimliğimizi gizleriz – *talit* için söylediğimiz *berahada* olduğu gibi “*tsitsit* [taşıyan bir giysiye] *sarınırız*”. Bir bakıma Tanrı'ya şöyle demektediriz: “Bir dilenciden ibaret olabilirim, ama bir asalet giysisi – asırlar boyunca Sana dua eden, özel bir sevgi gösterdiğin ve Sana ait olacak şekilde Kendine aldığın halkın olan Yisrael'in giysisini – giyiyorum.” *Talit* gerçekte olduğumuz insanı gizler ve olmak istediğimiz insanı temsil eder, çünkü dua ederken Tanrı'dan bizi kim olduğumuza göre değil, kim olmayı arzu ettiğimize göre yargılamasını dileriz.

*Tsitsit*in daha derindeki sembolizmi ise, bir bütün olarak emirleri temsil ediyor olmasıdır (“Onu göreceksiniz ve *A-Şem*'in tüm emirlerini hatırlayacaksınız”) – ve bunlar, ancak onları zorlama olmadan, kendi özgür irademizle kabul ettiğimiz zaman kimliğimizin ve benliğimizin bir parçası haline gelir. *Tsitsit* emrinin kesin bir yükümlülük olmamasının sebebi budur. Onu gözetmek zorunda *değiliz*. Dört köşeli bir giysi satın almakla yükümlü değiliz. Eğer bunu yapıyorsak, onu yapmayı *seçtiğimiz* için yapıyoruzdur. Kendimizi yükümlü hale getirmekteyizdir. *Tsitsit* giymeyi seçmek işte bu yüzden Yahudi yaşamının tüm görevlerinin özgür iradeyle kabulünü simgeler.

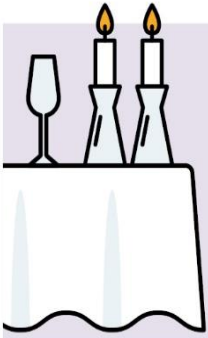
Bu, inancın en içe dönük, en samimi, en yoğun kişisel yönüdür. Öyle ki, ruhumuzun en derin noktalarında kendimizi Tanrı'ya ve emirlerine adarız. Bunda aleni hiçbir şey yoktur. Dışarı yönelik bir gösteri amacı yoktur. Tek başımıza olduğumuz, kimseyi etkilemeye çalışmadığımız, olmadığımız kişi olarak görünme arzusunu taşımadığımız,

basitçe *kimsek o olduğumuz* zamanki halimizdir bu. İşte, giysilerimizin üzerine değil, onların altındaki bir tür çamaşır olarak giydiğimiz *tsitsit* emrinin mahiyeti budur. *Talit katan* için farklı bir *beraha* söyleriz. “*Tsitsit* [taşıyan bir giysiye] sarılmaktan” bahsetmeyiz, çünkü *tsitsitin* bu şekli, dışa dönük gösteri için değildir. Kendimizi bir üniformanın altında gizlemeye çalışmakta değilizdir. Bunun yerine, Tanrı'nın sözüne ve bize yönelik çağrısına olan en içten adanmışlığımızı ifade etmekteyizdir. Bu yüzden “bize *tsitsit mitsvası* [=emri, ilkesi, hükmü] üzerine emir veren” *berahasını* söyleriz, çünkü burada önemli olan şey maske değil, gerçekliktir; nasıl görünmeyi arzuladığımız değil, gerçekte kim olduğumuzdur.

Bu çarpıcı yolla, *tsitsit*, Yahudiliğin ikili doğasını temsil eder. Yahudilik bir yandan, dünya çapında ve çağlar boyunca başkalarıyla paylaşılan, toplumsal, cemaatsel bir yaşam şeklidir. Asırlar boyunca pek az değişikliğe uğramış olan yollarla Şabat'ı gözetiriz, bayramları

kutlarınız, *kaşerut* kurallarına ve aile saflığı kanunlarına riayet ederiz. Bu, Yahudiliğin aleni yüzüdür, giydiğimiz *talit* her biri Tanrı'nın bir emri olan 613 iplikle örülmüş olan üstlüğümüzdür.

Fakat inanç halkı olarak bizim bir de içsel yaşamımız vardır. Tanrı'ya söyleyebileceğimiz, ama başka kimseye söyleyemeyeceğimiz şeyler vardır. O bizim düşüncelerimizi, umutlarımızı, endişelerimizi, bizim bildiğimizden daha iyi bilir. O'na ruhumuzun mahremiyetinde konuşuruz ve O bizi dinler. Bu içsel sohbet – kalbimizi, bizi sevgiyle var etmiş olan O'na açmamız – aleni bir gösteri değildir. *Tsitsit* taşıyan *talit katan* gibi, gizli kalır. Yine de Yahudi maneviyatının gerçek bir yönü olması açısından diğer yoldan aşağı kalır yanı yoktur. İki tip püsküllü giysi, inanç yaşamının iki boyutunu temsil eder – harici kişilik ve içsel benlik; dünyaya sunduğumuz imajımız ve yalnızca Tanrı'ya gösterdiğimiz yüzümüz.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. İnsanların sizi izlediklerini bildiğiniz zamanlarda farklı hareket eder misiniz?
2. Bir üniforma giydiğiniz zaman (veya sinagoga, okula ya da işe gitmek üzere giydiğinizde), kendinizi, evinizde canınızın çektiği giysileri giydiğiniz zamana göre farklı hisseder misiniz?
3. Bazen doğru olanı yapmak, eğer kimse bundan hiçbir zaman haberdar olmayacaksa, neden daha zordur?